

08 Hakan Güldağ

2021'de neleri
izleyeceğiz?

**14 Türkiye Bankalar Birliği
Başkanı Hüseyin Aydın**

Küresel ekonomide
toparlanma 2021'in daha iyi
olmasını destekleyecektir

18 TİM Başkanı İsmail Gülle

Türkiye için ihracatçılarımızı
her koşulda desteklemeye
devam edeceğiz

22 DEİK Başkanı Nail Olpak

Olağanüstü gelişme
yaşanmazsa 2021 büyümesi
yüzde 5 üstü olur

26 Vahap Munyar

İhracat 'bağımsızlık' demektir

**28 Türk Girişim ve İş Dünyası
Konfederasyonu Başkanı
Orhan Turan**

Koruyucu, geliştirici ve
sürdürülebilir KOBİ politikası
oluşturulması büyük önem taşıyor

**32 Müstakil Sanayici ve
İşadamları Derneği Başkanı
Abdurrahman Kaan**

Toplam ithalattaki payı yüzde
80'e varan ara mali ithalatı
yerli üretimi tehdit ediyor

**36 Uluslararası Yatırımcılar
Derneği Başkanı Ayşem Sargın**

Dünyada öngörülebilirlik ve
istikrar, hiç olmadığı kadar
önemli hale gelecek

Türkiye Odalar ve Borsalar
Birliği Başkanı
M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU

**Yapısal reformlar
hemen şimdi! 10**

**40 EY Türkiye Danışmanlık Bölüm
Başkanı Gökhan Gümüslü**

Çalışma dünyasının geleceği

**44 İstanbul Ticaret Odası Başkanı
Şekib Avdağ**

2021 kurgumuz: Üretim ve
ihracatta anti-COVID 2021

**48 İstanbul Sanayi Odası Başkanı
Erdal Bahçivan**

2021 ajandamızda üç önemli

konu var finansman, istihdam
ve KDV reformu

**52 Ankara Ticaret Odası Başkanı
Gürsel Baran**

Türkiye üretim yapısını,
'dünyanın tedarikçiliği'
hedefiyle yenilemelidir

**56 Ankara Sanayi Odası Başkanı
Nurettin Özdebir**

Yerli ve milli sanayi için
teknolojik dönüşüm politikası
ortaya konmalıdır

**60 Adana Sanayi Odası Başkanı
Zeki Kıvanç**

Türkiye'nin tarihsel
birikimine, kültürel ve zihinsel
potansiyeline inanıyorum

64 Rüştü Bozkurt

Ekonomi ve büyük dönüşümün
sancıları

**66 Kocaeli Sanayi Odası Başkanı
Ayhan Zeytinoğlu**

Türkiye, küresel değer ve
tedarikte rolünü artırarak
yoluna devam edecektir

**69 Eskişehir Sanayi Odası
Başkanı Celalettin Kesikbaş**

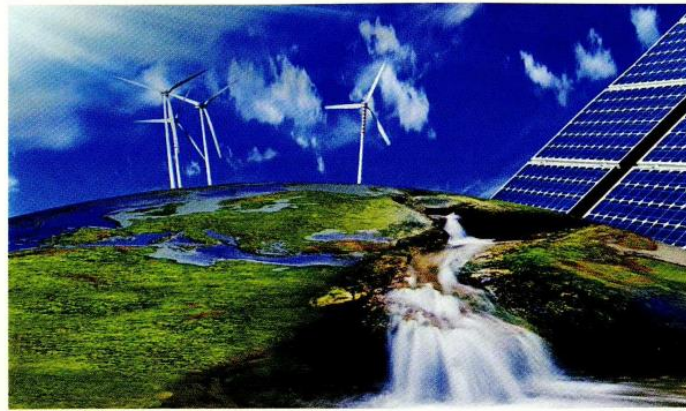
Sanayide toparlanmanın
sürmesi için desteklerin devam
etmesi gerekiyor

**72 İMSAD Başkanı
Tayfun Küçükkoğlu**

İnşaat malzemeleri sanayii
ihracatını 4 yılda 4'e
katlayacak

- 73 GİSED Yönetim Kurulu Başkanı Kamil Kılıç**
2020'de girişim sermayesi yatırım fonunda artış var, 2021 için umutlar daha da yüksek
- 74 Bader H. Arslan**
5 göstergede 2021 beklentileri
- 76 TOBB Tekstil Sanayi Meclisi Başkanı Adil Sani Konukoğlu**
- 78 TOBB Kozmetik ve Temizlik Ürünleri Sanayi Meclisi Başkanı Ahmet Pura**
- 80 TOBB Perakende Sektör Meclisi Başkanı Alp Önder Özpamukçu**
- 81 TOBB Otomotiv Tedarik Sanayi Meclis Başkanı Alper Kanca**
- 82 TOBB Otomotiv Sanayi Meclis Başkanı Cengiz Eroldu**
- 83 TOBB Fuarçılık Sektör Meclisi Başkanı Cihat Alagöz**
- 84 TOBB Ulaştırma ve Lojistik Sektör Meclisi Başkanı Çetin Nuhoğlu**
- 85 TOBB Demir ve Demir Dışı Metaller Meclisi Başkanı Veyssel Yayan**
- 86 TOBB Eğitim Meclisi Başkanı Dr. Yusuf Ekinci**
- 88 TOBB Serbest Bölgeler Meclisi Başkanı Edvar Mum**
- 89 TOBB Mobilya Ürünleri Sektör Meclisi Başkanı Ercan Ata**
- 90 TOBB Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi Meclisi Başkanı Erdal Sükan**
- 91 TOBB İçecek Meclisi Başkanı Feyhan Yaşar**
- 92 TOBB Seyahat Acentaları Meclisi Başkanı Firuz Bağlıkaya**
- 94 TOBB LPG Meclisi Başkanı Gökhan Tezel**
- 95 TOBB Girişim Sermayesi Meclisi Başkanı Göktekin Dinçerler**
- 96 TOBB Doğal Gaz Meclisi Başkanı İbrahim Akbal**
- 98 TOBB Maden Meclisi Başkanı İbrahim Halil Kırşan**
- 99 TOBB Enerji Meclisi Başkanı İhsan Akyol**

- 100 TOBB Toprak Sanayi Meclisi Başkanı Kadir Başoğlu**
- 101 TOBB Patent ve Marka Vekilleri Meclisi Başkanı Kemal Yamankaradeniz**
- 102 TOBB Makina ve Teçhizat İmalatı Meclisi Başkanı Kutlu Karavelioğlu**
- 103 TOBB Medikal Meclis Başkanı Levent Mete Özgürbüz**
- 104 TOBB Tarım Meclisi Başkanı M. Ülkü Karakuş**
- 105 TOBB Yazılım Sektör Meclisi Başkanı Melek Bar Elmas**
- 106 TOBB Uluslararası Mühendislik Hizmetleri Meclis Başkanı Mithat Yenigün**
- 107 TOBB Deri ve Deri Ürünleri Sanayi Sektör Meclisi Başkanı Muhittin Savranoğlu**
- 108 TOBB Züccaciye Sektörü Meclis Başkanı Murat Kolbaşı**
- 109 TOBB Ambalaj Sanayi Sektör Meclisi Başkanı Mustafa Tacir**
- 110 TOBB Gıda Meclisi Başkanı Necdet Buzbaş**
- 111 TOBB E-Ticaret Meclis Başkanı Ozan Acar**
- 112 TOBB Denizcilik Meclis Başkanı Recep Düzgüt**
- 113 TOBB Telekomünikasyon Meclisi Başkanı Ridvan Uğurlu**
- 114 TOBB Sağlık Sektör Meclisi Başkanı Seyit Karaca**
- 115 TOBB Sermaye Piyasası**

- Meclisi Başkanı **Sudi Aydemir**
- 116 TOBB Konfeksiyon ve Hazırgiyim Sektör Meclisi Başkanı Şeref Fayat**
- 117 TOBB İnşaat Mühendisleri Meclisi Başkanı Tahir Telliöglü**
- 118 TOBB Çimento ve Çimento Ürünleri Meclisi Başkanı Dr. Tamer Saka**
- 119 TOBB Sivil Havacılık Meclisi Başkanı Teoman Tosun**
- 120 TOBB Kimya Sanayi Meclis Başkanı Timur Erk**
- 121 TOBB İlaç Sanayii Sektör Meclisi Başkanı Cengiz Celayır**
- 122 TOBB Cam ve Cam Ürünleri Meclisi Başkanı Vecdet Salgın**
- 123 TOBB Plastik Kauçuk Kompozit Sektör Meclisi Başkanı Yavuz Eroğlu**
- 124 TOBB Savunma Sanayi Meclisi Başkanı Yılmaz Küçükseyhan**
- 125 TOBB İklimlendirme Meclisi Başkanı Zeki Poyraz**
- 126 TOBB Seramik ve Refrakter Sanayi Meclisi Başkanı Zeynep Bodur Okyay**
- 127 Turkcell Genel Müdürü Murat Erkan**
- 128 Siemens Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı ve CEO'su Hüseyin Gelis**
- 129 Şişecam Yönetim Kurulu Başkan Vekili ve Genel Müdürü Prof. Dr. Ahmet Kırman**
- 130 Denizbank Genel Müdürü Hakan Ateş**
- 131 Yapı Kredi CEO'su Gökhan Erün**
- 132 Alternatif Bank Genel Müdürü Kaan Gür**
- 133 DenizLeasing ve DenizFaktoring Yönetim Kurulu Üyesi ve DenizBank Genel Sekreterlik ve Yurtdışı İştiakler Genel Müdür Yardımcısı Hayri Cansever**
- 134 Reis Gıda Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Reis**

2021 ajandamızda üç önemli konu var finansman, istihdam ve KDV reformu...

Sanayinin 2021 ajandasının en başında finansman olacak. Çünkü şu anda maalesef finansal istikrarın son aylarda bozulduğunu gördük. Bizim de hep önemseydiğimiz, en önemli konu başlığı olarak gördüğümüz konu bu. Sanayinin de temelinde, ülke ekonomisinin de temelinde finansal kalite, finansal istikrar kalitesi var.

DÜNYA bir an önce unutmak istediği bir yılı geride bırakırken, ne yazık ki 2020 yılında insanlığın yaşamını alt üst eden Covid-19 ile mücadeleimiz 2021 yılında da bütün boyutlarıyla sürecektir gibi görünüyor. Ülkemizde de bu mücadeleyi bütün boyutlarıyla yaşıyoruz ve yaşayacağız.

Ekonomiden sosyal hayata, üretimden tüketime kadar, bırakın tahminleri hayallerde dahi düşünülmemeyecek bir şekilde hayatımızdaki bütün ezberleri bozan, alt üst eden Covid-19 salgınına sanayimiz ve üretimimiz açısından değerlendirdiğimizde şunu gururla söyleyelim ki sanayi sektörümüz pandemiyi en ağır olduğu günlerde dahi almış olduğu önlemlerle, üretimini en küçük detayına kadar aksatmayarak sürdürdü.

Lojistiğinden istihdamına, tedarik zincirinden ihracat noktasına, her boyutunda üretimin dinamizmini normal bir yaşamın standartlarında sürdürebilme sınavını çok başarıyla verdi. Şokun ilk etkilerini mayısta, nisanda belli bir boyutta atlattıktan sonra yılın ikinci yarısına biraz daha umutla girdik. En azından insanların kendini şartlara daha bir alıştırdığı, ilk şokun üzerimizden bir miktar daha geçtiği ve finansal piyasalardaki aşırı dopingin, aşırı rahatlamamanın da vermiş olduğu etkiyle ilk şok atlatılarak süreç biraz daha yumuşamaya başladı. Bugün pandemi belki de biraz daha güçlü bir şekilde atak yapsa dahi en azından dünya ne ile karşı karşıya olduğunu biliyor, aşırı da belli bir aşamaya gelindi ve en azından ilk günlerdeki şoktan uzak

ERDAL BAHCIVAN
İstanbul Sanayi Odası Başkanı

bir noktadayız. İşte ilk günlerdeki şoku atlattıktan sonra İSO olarak başkanlıklarımızla, İstanbul Valiliğimiz başta olmak üzere yerel otoriteyle sanayicilerimiz arasında sürekli bir köprü olma görevini yerine getirdik. Adeta yedi yirmi dört, haftasonu tatil demeden çalışan bir hizmet birimi gibi. Doğrusunu söylemek gerekirse kamu otoritesi de bu konudaki has-

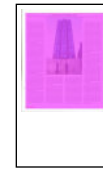
sasiyetlerimizi de gözeterek sürekli bir diyalog ve anlayışla çözüm noktasında yanımızda oldular. Temel birtakım konuların çözümü noktasında da yine Ankara'yla çok yakın çalıştık. Hem çatı kuruluşumuz TOBB hem de yine ilgili bakanlıklar nezdinde, sorunlarımızın hepsine çare bulunmasa bile belirli ölçülerde çözüme kavuşturulması gereken

konularda sürekli bir diyalog içinde olduk.

Bugün geldiğimiz noktada eğer 2021 yılını konuşacak olsak Türkiye'nin yeni bir büyüme modeli konusunda inşallah bu pandemi sürecinin bitimiyle beraber çok daha güçlü ve stratejik bir karar vermesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü büyümenin oranından öteye bizim yıllardan beri söylediğimiz bir gerçek var: Büyümenin kalitesi. Sanayi adına bu kadar zorluklar içerisinde umut ışığı yaktığımız bir döneme girmişken, Türkiye'nin artık sanayi üzerinden bir büyüme modeline geçmesi gerektiğinin altını çizmek istiyorum. Pandemi döneminin olumlu bir tarafı olmuşsa en azından bize bu anlamda bir fırsat penceresi açmış bulunuyor.

Şu bir gerçek ki; çok yıldızlı ama sanayinin payının, sanayinin katkısının düşük olduğu ve uzun vadede de Türkiye'ye bedel üreten büyüme oranlarıyla ilerleyemeyiz. Bunun yerine daha dengeli ama sürdürülebilir ve sanayinin niteliğinden payını almış olan bir büyüme modelini oluşturmalıyız. 2021 ve sonrası için biz böyle bir modelin Türkiye açısından çok daha doğru olacağını düşünüyoruz.

Dolayısıyla gelecek adına, ekonomimiz adına ve büyüme adına yeni bir hikâye yazabilmek için bizim yeni bir yatırım dönemine ihtiyacımız var. Bu yatırım döneminin oluşabilmesi için de sanayiye dönük kaynakların daha doğru kullanılabilmesi ve bunun için de yeni bir stratejik sürece girmemiz gerekiyor. Yani benim hep söyledi-

TÜRKİYE EKONOMİSİ 2021

ğim bir husus vardır. Onu bir kere daha tekrarlayalım: Türkiye'nin kaynak problemi yoktur, Türkiye'nin kaynakları doğru kullanma problemi vardır. Yani biz önümüzdeki aylarda, yıllarda, elimizdeki çok da bol olmayan kaynaklarımızı doğru yönlendirip onu sanayi adına doğru geliştirebilirsek, bu dönemde elimize geçmiş olan ekonomimizi bir üst lige çıkarma fırsatını da çok iyi kullanmış oluruz. Ama tekrar söylüyorum, bunun için iyi bir kaynak dağılımı ve destekleme modeline ihtiyaç var her yönüyle.

Bu bağlamda sanayinin 2021 ajandasının en başında finansman olacak. Çünkü şu anda maalesef finansal istikrarın son aylarda bozulduğunu gördük. Bizim de hep önemseydiğimiz en önemli konu başlığı olarak gördüğümüz konu bu. Sanayinin de temelinde, ülke ekonomisinin de temelinde finansal kalite, finansal istikrar kalitesi var.

Dolayısıyla 2021'in en azından önemli bir döneminde yüksek finansman maliyetlerinin ve daralan finans kaynaklarını Türk sanayicisinin hem mevcut işletmelerin sürdürülmesi açısından hem de bizi bekleyen yeni yatırımların oluşturulabilmesi açısından elindeki en önemli stres kaynaklarından birisi olacağını düşünüyorum.

İkinci önemli konu istihdam. Ne yazık ki bu konuda kısa vadede bir çözümün gelebileceğini çok net görmüyoruz. Bir taraftan çok yüksek oranda işsizlikten bahsederken öbür taraftan da hâlâ daha yeterli ölçüde istihdam bulamayan, yeterli ölçüde işçi bulamayan binlerce sanayicimizi, binlerce firmamızı duymaktayız. Bu konu da bence bizim önümüzdeki süreçteki en önemli konu başlıklarından bir tanesidir.

Yine sanayi açısından benim en önemli gördüğüm bir başka konu da ki eğer bir reform yapacaksak belki önce oradan başlamamız lazım: KDV reformu. Uzun yıllardan beri hayatımızda olan ama giderek bir üretim vergisine dönüşen KDV'nin de artık mevcut bu olumsuzluk teşkil eden

halinden güçlü bir reformla dönüştürülmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu konuda zaten bir rapor hazırlığı içindeyiz. Onu da önümüzdeki haftalarda yine Maliye Bakanlığı ile paylaşacağız.

Gelecek yıl ajandamız en önemli konularından biri de sürdürülebilirlik olacak. Bu konunun dünyanın birçok bölgesine dalgalar halinde yayılacağını ve önümüzdeki yıllarda ekonomik hayatın artık sürdürülebilirlik teması üzerinden çok daha güçlü bir şekilde şekilleneceğini düşünüyorum. Finans Kaynakları başta olmak üzere birçok yeni modellemenin, birçok yeni projelendirmenin sürdürülebilirlik esaslı bir

yapıyla değerlendirileceğini tahmin ediyorum. Önümüzdeki yılların bu konunun hakikaten oldukça farklı ve insanoglunun hayatına çok daha güçlü şekilde gireceğini düşünüyorum. ABD'deki yeni yönetim döneminin de bu konunun hızla ivme kazanması açısından tahmin ediyorum ki önemli bir hızlandırıcı faktör olacak. 2021'deki iş programlarımızın en önemli bölümünü sürdürülebilirlik esaslı üzerine kuracağız. Hem organizasyonel yapılarımızda, hem üyelerimizle ilişkilerde farklı projelerde sürdürülebilirlik bizim için ajandamızda oldukça önemli bir yer tutacak. Gelecek yılın ekonomik performansından söz

edebilmek için öncelikle şu sorunun yanıtını bulmalıyız: Covid-19 ile mücadele ne olacak? Yani şimdi bizi umutlandıran bir aşu gelişmesi var. Kuvvetle muhtemel, 2021 aşuyla tanışacağımız bir yıl olacak. Gelişmeler yönde. Yine de böyle bir anda aşu müjdesi geldi de olay bitti, rahatladık rehabetine kimsenin kapılmaması gerekiyor. Onun için o tedbirli hayatı bizim daha bir süre götürmemiz gerekiyor. Yani bu kışın en azından tedbir noktasında maksimum tedbirle geçmesi gereken bir kış olacağını aklımızdan çıkarmamalıyız. Bu da ekonomik aktiviteyi oldukça olumsuz etkileyecek gibi gözüküyor. O yüzden de belli bir süre daha ekonomik aktiviteleri pandemiden ayırmamız çok kolay değil.

Tabii, ülkemiz için yeni bir ekonomiyönetim başladı. Merkez Bankamızın başında deneyimli bir bakanımız, eski bir bürokratımız var. Yine ekonomi konusundaki en önemli bakanlıklardan biri, Maliye Bakanlığımızda da yine birikimleri olan eski bir bakanımız geldi.

Tedbirlerin diyalog yoluyla alınabileceğini geçmişte gördük. Yine karşılıklı diyaloglarla ve karşılıklı iletişimle temel konularda mümkün olduğu kadar dinamik birtakım aksiyonlar alınabildiği takdirde ve pandeminin hayatımızdan adım adım çıkmasıyla beraber 2021'in ilk dönemleri olmasa dahi bahar sonrasında dönemlerinde ben tekrar umut ışığının yanabileceği düşüncesindeyim.

Ülkeye finans kaynaklarının akışında da bir pozitif takvime dönebilirsek... Finansmanın daha rahatlayabileceği, finansla daha rahat ulaşabileceğimiz bir dönemle birlikte herhalde yılın ikinci çeyreğinden sonra daha pozitif, 2020'yi tam unutturmasa bile bize moral verecek olan bir sene hayatımıza girer. Ama bunun için de tekrar söylüyorum, ölçülü bir iyimserliği korumamız gerekiyor. Gerçeklerin farkında olacağız, iyimserliğin ölçüsünü de kaçırmayacağız.